

Lord Justice John Thomas

London

október 2010

Aide memoire

Bolo pre nás privilegiom a potešením využiť príležitosť na užitočné diskusie s p. Harabinom, predsedom Súdnej rady SR a Najvyššieho súdu SR, členmi Súdnej rady a s p. Žitňanskou, ministerkou spravodlivosti. Takéto otvorené diskusie založené na princípoch sú podstatné.

V súvislosti s témami, o ktorých sme hovorili, som si myslel, že by mohlo byť užitočné, ak by som znovu zopakoval princípy, ktoré sú relevantné vo vzťahu k záležitostiam, o ktorých sme diskutovali, menovite k vzdelávaniu sudcov, výberu sudcov, zloženiu súdnych rád a imunite sudcov.

Pozadie

Súdne moci štátov v rámci Európskej únie sú teraz v zmysle Zmlúv v pozícii, kde sa rozhodnutia súdov každého štátu stávajú čoraz ľahšie vymáhateľné v iných štátoch v rámci Únie. Ide o spoločný priestor justície založený na vzájomnej dôvere a istote. Preto je veľmi dôležité pre všetkých občanov Európskej únie, aby súdna moc štátu fungovala spravodlivo, nestranne a nezávisle, tak aby táto vzájomná dôvera a istota bola zachovaná a spoločný priestor justície mohol fungovať v praxi.

Už pred samotnou návštevou nám bolo z listu, ktorý mi p. Harabin ako prezident Súdnej rady SR a Najvyššieho súdu SR 4. augusta 2010 poslal, že vo vzťahu k navrhovaným reformám organizácie súdnej moci na Slovensku existujú rozdielne názory.

V odpovedi p. Harabinovi som po konzultácii s členmi ENCJ stanovil nekontroverzné všeobecné princípy, ktoré by mali všetky členské štáty vziať na vedomie v súvislosti s postavením súdnictva. Počas našej návštevy som pri každej príležitosti, keď som sa mal vyjadriť k rôznosti názorov na navrhované reformy na Slovensku znovu opakoval, že všeobecné princípy aplikovateľné na súdnu moc a jej vzťah k exekutívnej a legislatívnej moci sú teraz v rámci Európskej únie jasné. Rovnako som zdôraznil, že nám neprislúcha vyjadrovať sa k podrobnostiam navrhovaných zmien súvisiacich s justíciou, ale že zásady sú jasné a že je pre všetky ostatné členské štáty dôležité - vzhľadom na spoločný priestor pre spravodlivosť a potrebu vzájomnej dôvery – aby boli reformy vykonávané na základe jasných spoločných princípov vo vzťahu k nezávislému a zodpovednému súdnictvu.

1. Vzdelávanie

Nezávislosť súdnictva (individuálna ako aj inštitucionálna) je základom zákonnosti. Jedným zo spôsobov, ktorým je nezávislosť súdnictva garantovaná, je justičná kontrola nad svojim vlastným vzdelávaním a tým poskytovaním vysoko kvalitného vzdelávania. Za túto oblasť je samozrejme justícia zodpovedná. Táto zásada je dobre vyjadrená v Stanovisku č. 10 Poradnej rady Európskych sudcov (CCJE) z novembra 2007 v odseku 65.

„Zodpovednosť za organizovanie a dohľad nad justičným vzdelávaním by mala byť v každej krajine zverená nie ministerstvu spravodlivosti alebo inému orgánu zodpovedateľnému legislatíve alebo exekutive, ale justícii samotnej, najlepšie súdnej rade (sudcovské asociácie môžu v tomto kontexte tiež zohrávať dôležitú úlohu). Okrem toho koncepcia vzdelávacích programov a ich implementácia by mala byť v rámci právomoci súdnictva, najlepšie súdnej rady, zverená špeciálnemu autonómnemu orgánu (napr. vzdelávacej akadémii) s vlastným rozpočtom a ktorá by pracovala v spolupráci so sudcami. Malo by sa podporiť jasné rozdelenie funkcií medzi súdnu radu a vzdelávaciu akadémiu, ak existuje.“

Skutočnosť, že je vzdelávanie pod kontrolou súdnictva nevyklučuje potrebu využitia externých lektorov (napr. akademikov či zahraničných právnikov) ako aj sudcov pre účely vzdelávania. Nevyklučuje ani pozvanie iných nezávislých osôb, aby sa stali členmi rady orgánu zodpovedného za vzdelávanie, nakoľko to napomáha transparentnosti a zodpovednosti.

2. Výber sudcov na vymenovanie

Všetci sudcovia musia byť vymenovaní prostredníctvom spravodlivého a transparentného výberového konania. Tento proces musí byť nezávislý od exekutívnej i legislatívnej moci. Výberové orgány sú v rámci členských štátov rôzne; niekedy vymenováva súdna rada, niekedy nezávislý orgán. Je však jasnou všeobecnou zásadou, že vo výberovom orgáne musí byť väčšina vybraná spomedzi justície, a všetci musia byť nezávislí od vnútorných a vonkajších vplyvov. Proces výberu pre vymenovanie musí byť otvorený a transparentný. Tieto zásady sú vyjadrené v niekoľkých dokumentoch, vrátane Európskej charty o zákone pre sudcov a odseku 48 Stanoviska CCJE. Transparentné konanie zahŕňa riadne zdôvodnené rozhodnutia, ktoré sú zverejnené; takáto transparentnosť je jedným aspektom zo všeobecných princípov zodpovednosti súdnych rád; viď Bukureštianska rezolúcia ENCJ z roku 2009.

3. Zloženie súdnej rady

Zloženie a funkcie súdnych rád sa od štátu k štátu líšia. Tam, kde sa od sudcu vyžaduje, aby vykonával funkciu v rade na plný úväzok, môže byť tento ospravedlnený z výkonu svojich sudcovských povinností a preto nemôže zastávať funkciu predsedu súdu. Avšak tam, kde členstvo v rade nie je na plný úväzok, sú členmi rady často sudcovia, ktorí sú predsedami súdov alebo majú iné doplnkové funkcie. Veľmi záleží od rozsahu právomocí rady, či by takáto nezlučiteľnosť vznikla. Neexistuje všeobecná inkompatibilita medzi členstvom v rade a predsedníctvom na súde, hoci samozrejme v otázkach, ktoré súvisia so súdom, ktorého je daný člen predsedom, musí byť tento veľmi opatrný, aby sa vyhol konfliktu záujmov vo všetkých otázkach vrátane vymenovania a disciplinárnych konaní vo vzťahu k jeho súdu.

4. Imunita pred trestným stíhaním

Ako som verejne vyjadril, všeobecná zásada je jasná. Zatiaľ čo by sa žiadny sudca nemal zodpovedať za výkon svojej funkcie ako sudca, imunita mu pred trestným stíhaním v zmysle bežných trestných zákonov neprislúcha, ak porušuje tieto zákony či už pri výkone svojich sudcovských povinností alebo ako súkromná osoba. Zodpovednosť sudcu za porušenie trestného zákona nemôže mať vplyv na jeho individuálnu zodpovednosť sudcu. Vo väčšine štátov Európskej únie je preto situácia taká, že ak sudca poruší trestný zákon, môže byť trestne stíhaný na podnet nezávislého štátneho prokurátora pred bežnými súdmi štátu. Rozhodnutie trestne stíhať sudcu môže vyniesť len prokurátor nezávislý od legislatívnej a exekatívnej moci, ktorý je v pozícii skúseného funkčne staršieho prokurátora.